

**TILLØB TIL BIBELEN 2036: OM
BIBELOVERSÆTTELSE SOM NUTIDIG
BIBELRECEPTION
MOGENS MÜLLER
EKSISTENSEN, 2024
100 SIDER**

Anmeldt af Kasper A. Bergholt

Det blev Mogens Müller, der udgav den første bog med indspil til debatten om den næste autoriserede bibeloversættelse, men han bliver med garanti ikke den sidste. Müller er professor emeritus i NT ved Københavns Universitet og en flittig forfatter, der især har arbejdet med bibelreception. Mange kender ham som en ihærdig fortaler for, at Septuaginta, den antikke græske oversættelse af Det Gamle Testamente, bør være grundlag for en kristen bibeloversættelse. Det argument fremføres også i denne bog.

Bogen er forsynet med et forord af Københavns biskop, Peter Skov-Jakobsen, samt længere noter til hvert kapitel og afsluttende spørgsmål til drøftelse, for eksempel i studiekredse, menighedsråd, studenterforeninger eller ved skrivebordet.

Müllers grundlæggende pointe er ganske vigtig: En ny oversættelse vil altid være udtryk for en ny tids reception (s. 13). Bibeloversættelse hverken *kan* el-

ler *må* ske på bar bund, for der er forskel på en oversættelse og en bibel (s. 29). En oversættelse er en mere eller mindre isoleret tekst, men en bibel er altid bibel for nogen (s. 87). Bogen er altså et forsvar for kirkebibelen, men samtidig nævner Müller, at en kirkebibel ikke er den eneste oversættelsestype, man kan forestille sig.

På baggrund af denne grundlæggende pointe præsenterer Müller en række temaer, der ikke umiddelbart hører sammen på anden måde, end at de handler om bibeloversættelse. I noterne kan man læse, at flere afsnit og kapitler er optrykt eller redaktioner af tidligere udgivet materiale.

For det første advarer Müller mod at lade mekanisk tekstkritik afgøre tekstgrundlaget. Her henviser han til et eksempel fra Judasbrevet i den seneste udgave af Nestle-Alands græske tekst, hvor læsemåden »Jesus« vælges i stedet for det hidtidige »Herren«, sådan at Jesus nu bliver den direkte handlende i exodus-for-

tællingen, der både befrier israelitterne og slår egypterne ihjel. Müller kritiserer Bibelen 2020 for at følge denne læsemåde og derved bryde med traditionen og genkendeligheden.

Genkendelighed er vigtig for Müller, og derfor anbefaler han videre, at en nyoversættelse i udgangspunktet tænkes som en revision af den seneste oversættelse i lyset af kildeteksterne. Sådan sikres der bedst kontinuitet. Det er ikke nødvendigvis en dårlig ide. Det samme gælder, når Müller advarer mod ukritisk at harmonisere oversættelsen af for eksempel de fire evangelier. De fire evangelister vil noget forskelligt, udtrykker sig forskelligt og er måske ligefrem uenige med hinanden, og det skal respekteres (s. 61). Alt andet er illoyalt over for teksten og i sidste ende utroværdigt.

En anden interessant overvejelse er rækkefølgen af de nytestamentlige skrifter. Müller foreslår at omrokere skrifterne, sådan at de placeres kronologisk med de ægte Paulusbreve først, efterfulgt af evangelierne og Apostlenes Gerninger, de omdiskuterede Paulusbreve, de øvrige breve og til sidst Åbenbaringsbogen. Det skal vi vende tilbage til om lidt.

Ud over det her nævnte diskuterer Müller en række oversættelsesproblemer, ligesom han redegør for nye oversættelsesmuligheder og i øvrigt overvejer, om det er på tide med et opgør med autorisationstanken.

På titelbladet beskrives bogen som en »debatbog«, og behandlingen af de valgte temaer inviterer til med- og modspil fra andre. Så lad mig bare begynde her:

Ifølge Müller skal en kirkebibel ikke »først og fremmest føre læseren eller den lyttende tilbage i historien« (s. 32) men i højere grad forpligte sig på (oversættelses)traditionen. Hvorfor udelukker det ene det andet? I kirken læser man vel ikke udelukkende Bibelen, fordi man plejer at gøre det, men også fordi man mener, at netop den bibel, som aldrig kan afkobles sin kirkelige receptionshistorie, samtidig er et historisk vidnesbyrd om noget, der faktisk er sket. Hvis traditionen bliver altafgørende, mister Bibelen sin relevans som historisk vidnesbyrd. Der er altså to ben her, som holder hinanden gående, men det virker til, at Müller vil fjerne det ene.

Spørgsmålet om forholdet mellem den hebraiske udgave af Det Gamle Testamente og den græske, Septuaginta, er interessant og fortjener grundig behandling, for Müllers argumenter for at vælge Septuaginta – hvoraf det mest centrale nok er, at den tidlige kirke brugte Septuaginta – er vægtige.

Alligevel må man overveje, om Det Gamle Testamente kun er med i Bibelen i kraft af at være den tidlige kirkes bibel, eller om det også er en del af kanon som et vidnesbyrd om (en tolkning af) Israels folks historie. Hvis Det Gamle Testamente kun er en baggrundstekst for Det Nye Testamente, burde man uden problemer kunne vælge Septuaginta, men hvis Det Gamle Testamente også har sin egen be rettigelse, blandt andet som en evig påmindelse om kristendommens jødiske rødder, taler det efter min opfattelse for den hebraiske tekst.

I øvrigt er det interessant, at Müller taler for at vælge Septuaginta uden at reflektere over, at det vil være et voldsomt brud med den tradition og genkendelighed, som han i andre tilfælde vægter højt.

Den samme indvending kan rejses mod hans omrokering af de nytestamentlige skrifter. Nogle omrokeringer virker fornuftige: Markus burde stå før Matthæus, Lukas og Apostlenes Gerninger burde stå sammen, og Filemonbrevet kunne med fordel placeres umiddelbart i forlængelse af de øvrige fangenskabsbreve. Denne orden kan man argumentere sig frem til ud fra skrifternes litterære afhængighed og sammenhæng.

Men at omrokere hele Det Nye Testamente efter noget så usikkert som skrifternes datering, det virker næsten uigennemtanke. Skal skrifterne så flyttes igen i næste oversættelse, hvor forskningen måske er kommet frem til nye dateringer? Og skal der tages hensyn til de forskere, der ikke deler Müllers dateringer eller synspunkter i forfatterspørgsmålene? Også her er Müller villig til at bryde med genkendeligheden og traditionen, som han i andre spørgsmål tillægger afgørende betydning.

Og så til sidst lidt medspil: I en bisætning lufter Müller muligheden for, at en ny oversættelse kan indeholde et forord, der forklarer oversættelsesprincipper – i dette tilfælde hvorfor man måtte vælge den hebraiske tekst over den græske til Det Gamle Testamente (s. 41). Der er ikke tradition for, at en autoriseret dansk oversættelse indeholder et forord om oversættelsen, men det kan man med stor fordel ændre i 2036.

Et italiensk mundheld siger, at en oversætter er en forræder – »traduttore, traditore« – og det er der noget om. Derfor er det mest gennemsigtigt, hvis oversættelserne ikke forsøges skjult bag en kongelig autorisation, og i sidste ende er det også mest troværdigt. End ikke en autoriseret oversættelse kommer dumpende ned fra himlen, og de konkrete oversættelsesvalg giver aldrig bare sig selv. Derfor bør de valg og principper, der ligger bag, forklares i et for- eller efterord, ligesom oversættelserne bør nævnes.

Det er i sandhed en debatbog, Müller har begået, og det fortjener anerkendelse. Bogens sammensatte karakter gør, at den nogle gange virker lidt usammenhængende og uredigeret, men det opvejes af, at Müller tør formulere sig klart og tydeligt. Man kan se, hvor han står, og han er værd at være uenig med. Debatten er med andre ord givet fri.